

مدیریت پایدار تالاب های کشور و نقش گروه های بهره بردار و ذینفع در آن

شهرزاد گلاب کش^۱ - فتح اله دهکردی^۲ - مسعود غیائی خیاط^۳ - مهدی خواجه پور^۴

چکیده

تالابها به عنوان اکوسیستم هایی حاصلخیز، غنی و منحصر به فرد، ۶ درصد سطح کره زمین را فرا گرفته اند و مساحت آنها در مجموع بالغ بر ۸۸۵ میلیون هکتار است که ۷۵ میلیون هکتار از آنها در کنوانسیون رامسر ثبت شده و سهم ایران از این میان ۲۵۰ تالاب با مساحتی در حدود ۲/۵ میلیون هکتار است. آنها مفیدترین و در عین حال بد بیارترین بوم سازگان های طبیعت به شمار می آیند که می توانند در برنامه های راهبردی اقتصادی و اجتماعی نقشی تعیین کننده داشته باشند. در این میان عوامل انسانی یکی از عوامل عمده تخریب و انهدام آنها بوده که به دلیل عدم شناخت واقعی ارزشهای بالقوه و نقش و اهمیت این بوم سازگانها در زندگی بشر، موجب ناکام ماندن بسیاری از اقداماتی میشود که سعی در حفاظت و جلوگیری از تخریب آنها دارد. نظر به اینکه مطالعات انجام شده بر روی تالابهای ایران بیشتر به صورت پراکنده و ناقص بوده و متأسفانه، برنامه ریزی ها همواره کوتاه مدت صورت گرفته و از گروه های ذینفع و بهره بردار به عنوان بازیگران اصلی این تراژدی سخنی به میان نیامده است. بنابراین در این مقاله سعی گردیده، نقش ارکانها و جوامع محلی در مدیریت پایدار تالابها به صورت چشمگیر دیده و در برنامه ریزی های کلان و بلندمدت از آنها استفاده گردد.

کلید واژه ها : تالاب، بهره برداران، مدیریت پایدار

۱. کارشناس ارشد آلودگیهای محیط زیست، کارشناس تالاب سازمان آب و برق خوزستان

آدرس - اهواز، اتوبان گلستان، بلوار کارگر شرقی، سازمان آب و برق خوزستان، معاونت حفاظت و بهره برداری از منابع آب - ۹۱۶۳۰۱۷۳۰۶ - sh.golabkesh@gmail.com

۲. معاونت حفاظت و بهره برداری از منابع آب، سازمان آب و برق خوزستان

۳. کارشناس ارشد سازه های آبی، مدیر امور مهندسی رودخانه و سواحل سازمان آب و برق خوزستان. ghiasi.masood@gmail.com

۴. کارشناس ارشد سازه های آبی، رئیس اداره عملیات اجرایی سازمان آب و برق خوزستان. mm.khajeppoor@yahoo.com

۱- مقدمه

سالهای بسیاری به طول انجامید تا بشر با بخشی از واقعیتها و ارزشهای نهفته و غنی تالاب ها آشنا شد. پیچیدگی روابط بوم شناختی، دور از دسترس بودن و وجود رموز زیستی فراوان در بسیاری از نقاط تالابی، روند شناخت آنها را با مشکل مواجه می ساخت. آنچه مسلم است هر قدر انسان بر میزان دانش خود پیرامون تالابها بیافزاید، علاوه بر شناخت استعدادهای نهفته زیست محیطی تالابها می تواند از میزان صدمات و خسارت ناشی از نابودی آنها بکاهد. [۶]

یکی از اولین اقدامات موثر و هماهنگ جهانی در حمایت از تالابها، کنوانسیون رامسر بود که با انگیزه آشنایی بشر با ویژگیهای منحصر به فرد تالابها و مشارکت جهانی در حفاظت از تالابها شکل گرفت. با وجود آنکه کشور ما سابقه ای طولانی در اهتمام به مسایل زیست محیطی دارد و از اولین کشورهایی است که دارای قوانین حفاظت از طبیعت و مناطق حفاظت شده می باشد و از پیشگامان و بنیان گذاران کنوانسیون مهم و بین المللی رامسر است ولی اطلاعات کامل و جامعی از وضعیت اکولوژیکی، هیدرولوژیکی و بیولوژیکی آنها در دسترس نیست تا به کمک بتوان ارزشهای واقعی و تواناییهای زیستی نهفته آنها را درک و از روند تخریب و احیای آنها آگاه شد. [۵]

۱-۱- ارزش و اهمیت تالابها

تالابها به خاطر داشتن ویژگی های خاص هیدرولوژی نه تنها موجب تغذیه و تامین بخشی از سفره های آب زیرزمینی می شوند، بلکه محیطی را فراهم می کنند که بسیاری از پرندگان، ماهیها و آریانی که حیات آنها وابسته به وجود چنین نقاطی است، بتوانند از آن به عنوان بهترین زیستگاه جهت بقا و تامین غذای خود استفاده کنند. [۲]

تالابها همچنین با تنظیم جریان آب، از گسترش سیلاب و نفوذ آب های شور جلوگیری کرده و در امور حمل و نقل بسیاری از کشورهای جهان به طور موثر مورد استفاده قرار می گیرند. [۱]

خاستگاه نهایی بسیاری از آبراهه ها، نهرها، رودخانه و سیلابها، تالابها می باشند. جریانات آبی در مسیر خود بقایای گیاهان، اجساد جانوران و مواد آلی و کانی را شسته و در نهایت به تالاب می ریزند که موجب کوتاه شدن عمر، اما غنی شدن این زیستگاهها از لحاظ غذایی می شوند. [۵]

تنوع ژنتیکی و تنوع گونه هایی که در تالاب زندگی می کنند از اهمیت بالایی برخوردار است. تالابها اگر وسعت چندانی نسبت به سایر محیطهای زیستی ندارند ولی در عمل به خاطر داشتن شرایط خاص محیطی، ویژگی های آب و خاک و پیچیدگی های بوم شناختی تنوع قابل ملاحظه ای را بوجود می آورند. [۲]

۱-۲- عوامل تهدید و تخریب تالابها

در مجموع عمده ترین عوامل موثر در از بین رفتن تالابها در ایران و سایر نقاط را می توان به صورت ذیل خلاصه کرد. یکی از عوامل عمده تخریب و انهدام تالابها، عوامل انسانی است که علت اصلی آن عدم شناخت واقعی ارزشهای بالقوه و نقش و اهمیت این بوم سازگانها در زندگی بشر می باشد.

تبدیل بوم سازگانهای تالابی به زمینهای کشاورزی از دیگر عوامل نابودی تالابهاست. نظر به این اراضی بسیار غنی بوده و برای امور کشاورزی مناسب می باشند. از این رو تالابهای بی شماری تا کنون زهکشی و تبدیل به زمینهای کشاورزی شده اند.

رودخانه ها و جریانات آبی دیگر در مسیر خود به وسیله فاضلاب های شهری، کشاورزی و صنعتی آلوده شده و در نهایت موجب آلودگی تالاب می شوند. بخشی از این آلودگی ها فاضلاب شهری در درازمدت و طی یک سری واکنش های شیمیایی از بین

می رود، لیکن مسمومیت ناشی از مابقی فاضلابها حیات آبریان، پرندگان، حیات وحش و به طور کلی بقای تالاب را به شدت به مخاطره می اندازد.

رسوبات حمل شده به تالاب نیز موجب پر شدن تالاب، رسوب زدایی و در نتیجه کم شدن گستره و توسعه تالاب شده و چنانچه با اقدامات به موقع، لایروبی نشود زمینه را برای نابودی کامل آن در آینده فراهم می کند.

از عوامل دیگر در نابودی تالابها عدم وجود مدیریتی هدفدار و توانمند است که در بسیاری از موارد اقداماتی را جهت حفاظت و حراست از تالابها پیش بینی می شود را به نتیجه نهایی و مورد نظر نمی رساند.

استفاده از تالابها به عنوان مناطق تفرجگاهی، اگرچه یکی از اهداف جدید مدیریت تالابها در راستای آشنایی مردم با ارزشها و حفاظت از آنها به شمار می آید. این اقدام بدون برنامه ریزی صحیح نه تنها هدف مذکور محقق نمی شود بلکه گاهی به روند تخریب تالاب نیز کمک می کند.

علاوه بر موارد ذکر شده، برداشت مواد توری از تالابها، استفاده مکرر اقتصادی نظیر استخراج نمک، مواد معدنی و پرورش آبریان، و دیوارکشی و تغییر شکل آنها به مخازن آب، تغییر مسیر آبراهه ها و یا پمپاژ آبهای زیرزمینی نواحی مجاور، ایجاد سد و کنترل آب رودخانه ها، افزایش رسوب گذاری، کانالی کردن رودخانه ها، معرفی غیربومی و جمع آوری تخم پرندگان توسط افراد سودجو از جمله عمده ترین عوامل دیگری هستند که در نابودی تالابها نقش بسزایی دارند. [۵]

۲- مواد و روشها

۲-۱- شناسایی و بررسی افراد و گروه های ذریبط با تالابها

مجموعه افرادی که در تالاب منافع و خواسته های مشترکی دارند یک گروه بهره بردار را تشکیل می دهند. که شامل بهره برداران حقیقی یا حقوقی می باشند، که یا تالاب را به طور مستقیم مورد استفاده قرار می دهند یا به شکل غیر مستقیم از فواید و منافع آن منتفع می شوند یا بر مدیریت آن تاثیر می گذارند، که به شرح ذیل می باشد: [۳]

ساکنان روستایی

معمولاً روستاهای زیادی در اطراف تالابها وجود دارد که به منابع تالاب وابسته اند و برای گذران زندگی از منابع تالاب استفاده می کنند. یکی از منابع اصلی تامین کننده غذای اکثر جمعیت روستایی وابسته به تالاب، صید ماهی است. همچنین تعلیف دام و استفاده از گیاهان تالابی به منظور ساخت کالاهای دستی (حصیری و نظایر آن) از دیگر منافع اقتصادی تالاب برای آنها می باشد.

سازمان حفاظت محیط زیست (ادارات تابعه استانی)

ادارات دولتی هستند که در حفاظت از پناهگاه های حیات وحش تالابها مسئولیت مستقیم و درجه اول و به تبع آن، با سازمان ها و افرادی که بر منابع بوم شناختی تالاب تاثیر بر جای می گذارند، ارتباط مستقیم دارند.

وزارت نیرو (شرکت های آب منطقه ای)

این شرکت ها، مسئولیت تعیین حد بستر و حریم و بهره برداری و جلوگیری از دخل و تصرفات از اراضی بستر تالاب ها را به نمایندگی از وزارت نیرو در استان ها برعهده داشته و منابع آب ورودی به تالاب را کنترل می نماید. مدیریت طرح های توسعه

^۱ - کود گیاهی (Peat)

آبیاری و مصارف آب در سرتاسر استان مربوطه را عهده دار است. همچنین مسئول تعیین حقبه آب مورد نیاز تالاب و تامین آب برای کلیه ی آب بران و مصرف کنندگان آب از جمله مصارف آبیاری، صنایع و آب آشامیدنی است.

وزارت جهاد کشاورزی (ادارات تابعه استانی)

مدیریت فعالیت های کشاورزی و دامپروری در سطح استان ها را بر عهده دارند. سیاست ها و راهبردهای مربوط به مصرف مواد شیمیایی کشاورزی، (کود و سم) مدیریت آب در مزرعه، حاصلخیزی خاک، آبخیزداری حوضه آبریز، شیلات و فعالیت های مرتبط با پرورش آبزیان و نظایر آن را نیز برنامه ریزی و اعمال می کند.

شرکت سهامی شیلات

مدیریت فعالیت های مرتبط با پرورش و صید آبزیان و نظایر آن بر عهده این ارگان است. همچنین ساماندهی و ارتقا تعاونی های صیادی و مدیریت پایانه های ماهیگیری و تاسیسات جانبی را نیز شامل می شود.

واحدهای صنعتی پیرامون تالاب

طبق بررسیهای انجام شده، واحدهای صنعتی که در اطراف تالاب ها وجود دارند، فاضلابها و پساب های تولید شده در این واحدها را به تالاب تخلیه می کنند، که باعث بروز صدمات جبران ناپذیری به پیکره تالاب و زیستمدان آن می گردد.

سازمان بهداشت و درمان پزشکی

با توجه به ورود فاضلاب ها، به خصوص بیمارستانی به منابع آب منتهی به تالاب می گردد. به دلایل مهم و متعدد (بهداشت انسان ها، حیوانات اهلی و حیات وحش)، یکی از نگرانی های اصلی در مدیریت تالاب مراقبت و کاهش اثرات این منابع آلودگی خواهد بود.

شهرداری ها

تخلیه زباله های شهری به گونه های مختلف و بیشتر به صورت مستقیم به منابع آب منتهی به تالاب ها وجود دارد، که مسئول کنترل بخشهایی از این منابع بر عهده شهرداری هاست.

سازمان های علمی

سازمان های علمی، از طریق توانایی ها و امکانات علمی خود، توان آن را دارند که در زمینه آموزشی و فعالیت های پژوهشی مرتبط، شامل جمع آوری اطلاعات به صورت تدوین رساله های کارشناسی و کارشناسی ارشد در خصوص مدیریت تالاب ها نقش ارزشمندی را ایفا کنند.

سازمان گردشگری میراث فرهنگی

از طریق اطلاع رسانی و ایجاد تورهای طبیعت گردی^۱ (تفریحات، تماشای پرندگان و در صورت اقتضا ورزش های شکاری) از منابع تالاب به نحو مطلوب بهره برداری نمایند.

آموزش و پرورش و صدا و سیما

این دو ارگان متفقاً می توانند، به منظور آگاهی رسانی همگانی و افزایش سطح علمی دانش آموزان در کتاب های درسی در زمینه تالاب اطلاع رسانی نمایند.

چگونگی تاثیر و نقش بهره برداران مختلف بر تالاب ها به اختصار در جدول (۱) آمده است.

جدول (۱): چگونگی تاثیر و نقش بهره برداران مختلف بر تالاب ها

نام نهاد ذیربط	چگونگی تاثیر بر تالاب
سازمان حفاظت محیط زیست (ادارات تابعه استانی)	<ul style="list-style-type: none"> حفاظت تالاب و منابع آن
وزارت نیرو (شرکت های آب منطقه ای)	<ul style="list-style-type: none"> کنترل منابع آب حوضه آبریز توسعه آبیاری در اراضی بالادست کنترل مصارف آب از طریق تخصیص آب به مصرف کنندگان مختلف جمع آوری اطلاعات از کمیت و کیفیت آب
وزارت جهاد کشاورزی (ادارات تابعه استانی)	<ul style="list-style-type: none"> مدیریت آبخیزداری حوضه آبریز خدمات مدیریت و ترویج مصرف مواد شیمیایی کشاورزی در مناطق کشاورزی بالادست خدمات مدیریت و ترویج عملیات مزرعه و آبیاری مزارع در مناطق کشاورزی خدمات مدیریت و ترویج دامپروری
شرکت سهامی شیلات	<ul style="list-style-type: none"> مدیریت فعالیت های مرتبط با پرورش و صید آبزیان ساماندهی و ارتقا تعاونی های صیادی مدیریت پایانه های ماهیگیری و تاسیسات جانبی
حقابه داران و مصرف کنندگان آب در بالادست	<ul style="list-style-type: none"> انحراف و بهره برداری از آب برای مصارف کشاورزی رها سازی زهکشهای مزارع به منابع آب تالاب و آلودگی آنها با آلاینده های کشاورزی (آفت کشها، کودها و مواد آلی)

^۱-Ecotourism

• واحدهای صنعتی پیرامون تالاب	• تخلیه فاضلاب به منابع آب منتهی به تالاب
• سازمان بهداشت و درمان پزشکی	• نظارت بر بهداشت انسان ها، حیوانات اهلی و حیات وحش در اطراف تالاب
• شهرداری ها	• احتمال تغییر کاربری اراضی تالاب به منظور توسعه شهری
• ساکنان روستایی	• احتمال صید و شکار بی رویه
• سازمان های علمی	• تحقیقات در زمینه نقش و ارزشهای تالاب
• سازمان گردشگری میراث فرهنگی	• اطلاع رسانی و ایجاد تورهای طبیعت گردی
• آموزش و پرورش و صدا و سیما	• آگاهی رسانی همگانی و افزایش سطح علمی دانش آموزان

۲-۲-۲- تشکیل کمیته مدیریت پایدار تالاب

مدیریت تالاب باید طوری طراحی گردد که در عین حال که منابع مورد بهره برداری قرار می گیرند، اثرات ناشی از بهره برداری ها آنچنان متعادل باشد که عملکرد، ویژگی ها و نشانگرهای اصلی بوم سازگان حفظ شده و پایدار باقی بماند. [۴] و [۸] این امر بر "مدیریت موثر" تاکید بسیار دارد تا فعالیت های مختلف گروههای متفاوت بهره بردار و ذیربط که می تواند بر بوم سازگان تاثیر بگذارد، مورد توجه قرار گرفته و سامان دهی شود. یک چنین رویکرد راهبردی معمولاً از طریق یک برنامه مدیریتی تعریف می شود، که دارای چهار هدف بلند مدت به شرح ذیل خواهد بود:

افزایش آگاهی در مورد ارزشهای تالاب و ارتقای مشارکت عمومی در مدیریت آن.

حرفیت سازی و گسترش توان سازمان مسئول مدیریت تالاب.

حفظ تنوع زیستی تالاب از طریق مدیریت، تحقیق و پایش ویژگی های آن. بهره برداری معقول و پایدار از منابع تالاب.

بهره برداری پایدار از منابع و ذخایر

۲-۲-۲-۱- افزایش آگاهی و مشارکت عمومی

آگاهی عمومی از ویژگی ها، کارکردها، منافع، ارزشها و عوامل تهدید کننده تالاب برای مدیریت و حفاظت پایدار آن بسیار مهم است. مشارکت فعالانه بهره برداران و گروه های ذیربط در مدیریت تالاب بسیار حیاتی است. بخش در خور ملاحظه ای از صدمات و فشارهای وارده بر تالاب ها به دلیل آن است که مردم و حتی سازمان های مسئول و تصمیم گیرنده و برنامه ریزان، از تالاب ها و نقش آنها در پایداری سلامت طبیعت، شناخت کافی ندارند. بنابراین افزایش آگاهی در تمام سطوح از تصمیم گیرندگان عالی رتبه تا صیادان، دامداران و کشاورزان حاشیه تالاب، بخشی از اقدامات کلیدی برای ارتقای شیوه های مدیریتی است. .

۲-۲-۲-۲- گسترش توان مدیریت

حفاظت پایدار تالاب و استفاده معقول از منابع و ذخایر آن مستلزم توانایی ها و امکانات خاصی است که باید در گروه ها و نهادهای ذیربط تدارک شود. گسترش این توانایی ها در زمینه مرور و بررسی سیاستها و قوانین موجود و یا تدوین سیاستها و قوانین

مناسب و مقتضی و همچنین تقویت و ارتقای نظام مدیریت موجود در زمینه های کارکنان، تجهیزات، وسایط نقلیه، بودجه، آموزش و اطلاع رسانی ضروری خواهد بود. به هر حال نکته مهم و حیاتی عبارت است از ترویج مشارکت عمومی و ایجاد هماهنگی های لازم و به موقع در بین ارگان ها و بهره برداران ذیربط.

۲-۳-۲- حفاظت تنوع زیستی

آگاهی مطلوب نسبت به بوم سازگان تالاب^۱، ویژگی ها، ارزشها، استعدادها، تهدیدها و نیازها و اقتضانات آن از پیش شرط های ضروری برای مدیریت موفقیت آمیز تالاب به شمار می آید. آگاهی عملی از پدیده ها، روابط متقابل و فرآیندها بر صحت و دقت تصمیم گیری ها خواهد افزود و اثردهی و سودمندی برنامه را تضمین خواهد کرد. اطلاعات جدید زیادی باید جمع آوری شده و اطلاعات قبلی باید روزآمد شود. بدیهی است جمع آوری اطلاعات طبیعتاً فرایندی وقت گیر و پرهزینه است، اما این مشکلات نباید بهانه به تاخیر انداختن این اقدامات گردد. اطلاعات از طریق انجام برنامه های مناسب "پژوهش، پایش^۲ و ارزیابی^۳" باید گردآوری گردد که به طور طبیعی مستلزم فعالیت گسترده و حجم قابل ملاحظه کارهای میدانی و تجزیه و تحلیل های دفتری خواهد بود. این موضوع به نوبه خود نیازمند تدارک امکانات، تجهیزات و ابزارهای ضروری است.

۲-۴-۲- بهره برداری پایدار از منابع و ذخایر

تهدیدهای اصلی مترتب بر تالاب ها در استفاده ناپایدار از منابع آنها دارد. در آینده مشکل اصلی تالاب ها عبارت خواهد بود از وجود منابع آب، هم از جهات کمی و هم از جهات کیفی. لذا برنامه ریزی در زمینه بهره برداری از منابع آب تامین کننده تالاب با در نظر گرفتن حداقل نیاز آبی به منظور تامین آب تالابها به طوری که حیات زیستمندان آن حفظ گردد، از وظایف اصلی مدیریت تالاب خواهد بود. بنابراین برای نیل به این هدف تمام طرح های قدیمی توسعه پیرامون تالاب ها می بایست از نظر پیامدهای احتمالی شان بر تالاب ها، ارزیابی مجدد گردد. همچنین لازم است که استعدادها و ظرفیت های بهره برداری از تالاب ها به درستی شناخته شوند به نحوی که مبنای معتبری برای برنامه ریزی در زمینه بهره برداری پایدار از منابع به دست آید... [۲] و [۷]

۳- گام های اجرایی برنامه مدیریت تالاب ها

مطالعات پایه مربوط به نیازهای بوم شناسی و مدیریتی تالاب ها، امکان تدوین برنامه مدیریت را فراهم می آورد. این برنامه، ابزارها و اقدامات مهمی را که باید در جهت نیل به مقصد و اهداف بلند مدت در نظر گرفته و اجرا شوند، مشخص می کند. گامهای مهم در جهت اجرای این برنامه مدیریت در زیر توضیح داده می شوند... [۲] و [۴]

۳-۱- تصویب برنامه مدیریت توسط شورای عالی حفاظت محیط زیست

از آنجا که وضعیت فعلی تالاب ها و مناطق پیرامون آن هم از سیاست ها و طرح های ملی و هم برنامه های استانی تاثیر می پذیرد، لذا اجرای موفقیت آمیز این برنامه مدیریت مستلزم کسب حمایت در این دو سطح است. به ویژه تصویب این برنامه توسط یک نهاد ملی نه تنها موجب پذیرش رسمی آن می شود بلکه مشروعیتی قانونی نیز به آن بخشیده و برخی از موانع موجود در فرایند اجرای برنامه را مرتفع می سازد.

^۱.Wetland ecosystem

^۲.Monitoring

^۳.Evaluation

۳-۲- تشکیل کمیته های هماهنگی ملی و استانی برای مدیریت تالابها

به منظور تسهیل در اجرای این برنامه مدیریت، توصیه می شود و امید می رود شورای عالی و سازمان حفاظت محیط زیست از تشکیل این دو کمیته در سطح ملی و محلی حمایت نماید.

۳-۳- بررسی و اظهارنظر گروههای اصلی بهره برداران و نهادهای وابسته بر برنامه مدیریت

بهره برداران و گروه های ذیربط و به ویژه آنها که درگیر مدیریت منابع تالاب هستند با تمرکز و توجه بیشتری این برنامه را مورد بررسی قرار داده و با عنوان کردن نیازهای خود بر روی آن اظهارنظر و اولویت ها را مشخص نمایند.

۳-۴- تدوین برنامه کاری و بودجه برنامه مدیریت

لازم است که توصیه ها و اقدامات مقرر و مصوب شده در برنامه مدیریت به صورت یک برنامه کاری و بودجه بندی سالانه و پنج ساله تدوین شود. این برنامه، هم برای تجهیز منابع مالی لازم و هم برای پایش اقدامات اجرایی برنامه مدیریت، مبنای لازم را فراهم خواهد ساخت. کمیته مدیریت تالاب مسئول ایجاد هماهنگی و تدوین برنامه کاری است.

۳-۵- تعیین منابع مالی

اجرای این برنامه مدیریت مستلزم تخصیص مجدد برخی از منابع مالی موجود و همچنین تعیین منابع اعتباری و مالی جدید است. لازم است که بودجه و اعتبارات مورد نیاز از منابع محلی، ملی و بین المللی تامین شوند.

۳-۶- بررسی و ارزیابی

ایجاد یک فرایند رسمی به منظور بررسی و ارزیابی میزان موفقیت اقدامات مدیریتی بسیار ضروری و حیاتی است. این گونه بررسی ها باید هر سال توسط کمیته مدیریت تالاب ها انجام و انتشار یابد. همچنین توصیه می شود که در پایان هر پنج سال، یک بررسی و ارزیابی اساسی با همکاری ارزیابان و صاحب نظران بین المللی انجام شود.

۴- نتیجه گیری

جمع آوری اطلاعات، مدیریت و نظارت بر فعالیتهای جاری بهره برداران گوناگون از اهمیت زیادی برخوردار است. ضروری است که یک نظام مدیریتی مناسب برای اجرای یک برنامه از پیش تنظیم شده و منظم برای مشاهده، نظارت، پیگیری و کنترل فعالیتهای انسانی در جهت بهسازی شرایط بوم شناختی و منابع تالاب برقرار گردد. این برنامه، ابزارها و اقدامات مهمی را که باید در جهت نیل به مقصد و اهداف بلندمدت در نظر گرفته و اجرا شوند، مشخص می کند.

۵- پیشنهادات

تحقیق حاضر تنها گام کوچکی در برنامه مدیریت تالابها می باشد، که از گستردگی و پیچیدگی خاصی برخوردار است. با توجه به نتایج بدست آمده از این تحقیق، پیشنهاد می گردد، تمهیداتی در خصوص بررسی روند طرح حفاظتی تالابهای ایران که شامل مدیریت سایت های اصلی (تالاب پریشان و دریاچه ارومیه) (از سال ۱۳۸۴) و اولین سایت تکرار آن در تالاب بین المللی شادگان به عنوان نمونه ۱ (از سال ۱۳۸۶) که با مشارکت سازمان حفاظت محیط زیست به عنوان مرجع ملی و برنامه توسعه سازمان ملل

^۱. Pilot

متحد (UNEP) و تسهیلات محیط زیست جهانی (GEF) که با هدف حذف یا کاهش پایدار فرایندها و عوامل مخرب تالابها و تامین شرایط مدیریت بهینه این بوم سازگان های ارزشمند طبیعی از سال ۱۳۸۴ عملیاتی شده و طی ۷ سال تا ۱۳۹۱ ادامه خواهد داشت، صورت پذیرد، تا تجربیات آن در روند پیشرفت این مهم استفاده گردد. در ادامه پیشنهادات مطالعاتی و اجرایی زیر به منظور تصمیم گیریهای مدیریتی ارائه می گردد.

۵-۱- پیشنهادات مطالعاتی

بررسی و بازنگری کلیه قوانین و مقررات ذیربط به منظور حصول اطمینان از انطباق آنها با اصول مدیریت بوم سازگانی. بازنگری و ارزیابی اثرات اقدامات بهره برداران و گروه های ذیربط بر تالابها، و انجام اقداماتی که این تاثیرات را به کمترین حد برساند. برآورد تفصیلی و دقیق بودجه لازم برای انجام طرح های پیشنهادی برای ارائه به منابع تامین کننده ذیربط.

۵-۲- پیشنهادات اجرایی

تدوین و اجرای برنامه ای برای ارتقای آگاهی عمومی با تاکید بر اولویت گروه های اصلی بهره برداران و تصمیم گیرندگان. تعیین یک روز نمادین در سال به منظور گرامی داشت مدیریت تالابها تدارک امکانات و پشتیبانی از گردش های علمی ایجاد تسهیلات و حمایت از ایجاد سازمان های غیر دولتی برای حفاظت بهتر تالاب ها. ایجاد "کمیته مدیریت تالاب" برای هماهنگ ساختن فعالیت های بهره برداران و گروههای ذیربط در تالابها

۶- تشکر و قدردانی

شایسته است از سازمان آب و برق خوزستان که زمینه مساعد و امکانات لازم جهت تهیه این مقاله را فراهم آوردند کمال تشکر و قدردانی را بنمایم .

۷- منابع

- [۱] گلابکش، شهرزاد، ۱۳۸۴، نگرشی بر تالاب بین المللی شادگان، سازمان آب و برق خوزستان.
- [۲] گلابکش، شهرزاد، ۱۳۸۳، پیشنهاد سیاستهایی به منظور ایجاد مدیریت جامع تالاب در استان خوزستان، سازمان آب و برق خوزستان.
- [۳] لطفی، احمد، ۱۳۸۱، فعالیتهای انسانی و اثرات آنها بر اکوسیستم تالاب شادگان، مهندسین مشاور پندام.
- [۴] لطفی، احمد، ۱۳۸۱، برنامه مدیریت زیست محیطی بوم سازگان تالاب شادگان، مهندسین مشاور پندام.
- [۵] مجنونیان، هنریک، ۱۳۷۷، تالابها (طبقه بندی و حفاظت تالابها)، سازمان حفاظت محیط زیست.
- [۶] نجاری، حبیب ا...، ۱۳۸۲، تالاب بین المللی گاوخونی اصفهان، سازمان حفاظت محیط زیست.

[7].Scott.D.A.1990.Wetlands of Iran.

[8].UNEP(2001),Partow H.The Mesopotamiam marshlands:Demise of an ecosyst

